

רק גופו נמצא אתנו, ורוחו רואה את העתיד להיות

לאחר שמונה שנים של פעילות בהפצת מעיינות החסידות בהנחיית הרבי מלך המשיח, בהן ניסיתי שוב ושוב לקבל את אישורו של הרבי לנסיעה – זכיתי בחודש אלול תשי"ז לקבל את אישורו של הרבי לנסיעה המיוחלת ♦ על הנסיעה הראשונה לרבי – בפרק העשרים וששה מזכרונותיו של הרה"ח ר' יצחק גנזבורג

עם קבלת מכתבו של הרבי, בו מאשר הרבי את בקשתי – מיהרתי למשוך את בקשת ההגירה ולבקש אשרת כניסה לתייר. חשבתי על זמן מתאים שהנסיעה לא תפגע בעבודתי ברשת, והוחלט אצלי שחודש תשרי הוא החודש היחיד בשנה שבו אני יכול לעזוב את עבודתי ללא חשש למשך חודש שלם כדי לשהות בחצרות-קדשינו וליהנות מזיו פניו הקדושות של הרבי שליט"א.

את הזמן עד חודש תשרי ניצלתי להכנה לנסיעה בגשמיות וברוחניות. מבחינה גשמית היתי צריך להשיג סכום עתק, ועמלתי קשות להשיג את הכסף. באחד ממכתבי בתקופת אייר הזכרתי בעקיפין את נושא גיוס הכסף, והרבי הגיב על כך באיגרת שנשלחה בטי"ו אייר תשט"ו:

במה-שכותב שעושה כל המאמצים להשיג כסף, וכנראה כוונתו להוצאות נסיעה לכאן – כבר מלתי אמורה בכגון דא, שצריך עיון גדול אם יש לעשות כהנ"ל. ובפרט שלאחרי שכמה מאה"ק ת"ו ביקרו כאן – ומוכרחני לאמר שתועלת הרבים שבאה על-ידי נסיעתם צריך עיון אם מדה מצדקת קבלת הלוואות ודוחק כל-כך וכו'. ויש לקשר זה גם עם הכתוב בספר חסידים ס' שצו בהנוגע למצות צדקה ששקולה כנגד כל המצוות.

בסופו של דבר הצלחתי להשיג את כל הכסף עד לחודש אלול תשי"ז. קיבלתי כבר את אשרת הכניסה לתייר וגם את אישור זוגתי תחיי לנסיעה, והתחלתי בהכנות מעשיות לקראת הנסיעה.

תייר לא יכולתי לקבל, ואת בקשת ההגירה לא ביטלתי בשום פנים ואופן – כיון שהרבי אמר לי להגיש בקשה כזאת!

כך, עד חורף תשי"ז. הרגשתי כי באו מים עד נפש וכי אני מוכרח להתראות סוף סוף עם המשלח שלי ולקבל כוחות חדשים לבצע את תפקידי, וכתבתי מכתב לרבי בו בקשתי רשות לבטל את בקשת ההגירה ולבקש אשרת תייר רגילה, כדי שאוכל לבוא לכל הפחות לביקור.

בנתיים התחלתי לחסוך כסף לקראת הנסיעה. באותם ימים, נסיעה באוירון עלתה הון רב, ואני שהפרוטה לא הייתה מצוייה בכיס, חיפשתי דרכים לחסוך בכסף. הדרך הקלה ביותר לחסוך בהוצאות הייתה נסיעה באוניה. אולם מביורורים שערכתי עלה כי אם אצטרף לאוניית מסע – זה יעלה יותר זול...

כאשר כתבתי לרבי על התוכנית, בג' אדר-שני תשי"ז – השיב לי הרבי באיגרת מתאריך י"ב אדר-שני בזה הלשון: במה שכותב אודות נסיעה לכאן, מובן שבמה דברים אמורים – באם יש מוצא לכסף, אבל פשוט שאין מקום להכנס בחובות. ובמה שכתב אודות נסיעה באוניית מסע, מובן שזה מופרך, הן מטעם בריאות והן מטעם איבוד הזמן.

בהנוגע לנסיעה באונייה, באם כנ"ל יש כסף על זה ונסיעה שאינה קשורה בחילול שבת כלל, ובזמן שלא יגע בעבודתי בקדש בהרשת, ובהסכמת זוגתי תחיי – יש להתעניין אודות זה.

הל משנת תשי"א, לאחר שהרבי עלה על כס הנשיאות, התעוררה בי תשוקה גדולה לנסוע לרבי. שלחתי איפוא מכתב לרבי ובקשתי ברכה לנסיעה, אולם הרבי לא השיב על המכתב. גם מכתבים נוספים בנושא לא זכו למענה.

קעבור כמה חודשים, בשנת תשי"ב, נסע הרה"ח ר' משה אשכנזי אל חצרות קודשינו, ובטרם נסיעתו ביקשתי שבהיותו ביחידות אצל כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, יזכיר את בקשתי לפני הרבי. הרב אשכנזי מילא את בקשתי, וכאשר היה ביחידות אמר לרבי שאני מאוד רוצה לבוא לביקור, אולם עד כה לא קיבלתי מענה חיובי. למשמע דבריו של הרב אשכנזי, הביע הרבי את תמיהתו: "לבקר? מדוע שלא יבוא לכאן כמהגר?"

כאשר נודעה לי תשובתו של הרבי, מיהרתי אל משרדי הקונסוליה האמריקאית בתל-אביב והגשתי בקשת הגירה (שהיתה נקראת אז בשם "קוואטה"). עברו שבועות, חלפו גם חודשים ושנים, ואין קול ואין עונה. ניסיתי לברר מה קורה עם בקשתי, אולם תמיד נעניתי שהנושא בטיפול.

יכולתי עוד איכשהו לשכוח מהצרה הזאת, אילמלא אותו חוק אמריקאי שקבע כי אדם שהגיש בקשת הגירה אינו יכול לבקש בו-בזמן אשרת כניסה כתייר. כך למעשה נחסמה בפניי הדרך להגיע אל הרבי, כי אשרת

ר' שלמה רוזנפלד

ומתחו בריזנט ונהיה מקום לבית הכנסת. בסופו, בנו בימה בגובה מטר אחד, שם יושב כ"ק אדמו"ר שליט"א בזמן ההתוועדות. לאורך השאלאש יש 10 שולחנות גדולים מאד עם ספסלים – כמובן במבנה חזק – עומדים בשטח זה אשר בהם יתיישבו או יותר נכון יעמדו וייתלו חסידי ומקושרי כ"ק אדמו"ר שליט"א, למען הביט על צורתו ותנועותיו הקדושות.

בשביל אחד כמוני, שגר מעבר לים – זו התרגשות עצומה. לא מדובר על ספירות דאצילות ולא על לעתיד לבוא, אלא פשוט בזמן הזה ובעגלא דידן, האלקות נתלבש בטבע ממש, ובשעתא חדא וברגעא חדא אתה נמצא בתוך בית המקדש יכול להביט על משה רבינו האוחז בלוחות-הברית עומד ומשמש את בוראו ללא הפרעות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס לתפילת מנחה. מקומו בצד דרומי והחלק הזה כמו מחוץ לתחום המתפללים. יושב בקיר הדרומי ע"י שולחן גדול וכסא מרופד ואילו במזרח עומד עמוד (סטנדר) שיעמוד על-ידו מידי פעם. בידו 2 סדורים האחד שבו יתפלל, תורה-אור, והשני גם הוא תורה-אור שבו למד משניות אחרי התפילה ואמר קדיש. כן ביום הש"ק אמר קדיש, אחרי מי לא אדע עדיין.

כלפי חוץ לא נראה בתפילתו דבר מיוחד חוץ מהעובדה שאומר הכל ממש מתוך הסיפור. בהשתחוואות בתפילת שמונה-עשרה מתכופף רק קצת וכן ב"עושה שלום" מפנה ראשו בתנועות קלות בלבד. תואר פניו הקי ומצחו הגדול והמאיר ובעיקר מבטו – מטיל פחד איום. מידי פעם ירים גבות עיניו הקי ואז פחד יאחוז.

אחרי התפילה אמר קדיש וכשהוא אומר – כל שאר החיובים שותקים. כמו בשמונה-עשרה, ב"עושה שלום" מנענע בראשו הקי רק במקצת. בכל פעם מדגיש "חיים טובים עלינו" מיט דעם אַלטן חסידי'ישען נוסח, צעדי לאחור גדולים לפי ערך. אחר-כך ימתין עד שכל החיובים יאמרו קדיש ואחר-כך מסיים את המשניות בקול ובניגון של לימוד, אומר קדיש דרבנן ואחר-כך שוב הקהל. בגמר התפילה מפנים שביל רחב וכ"ק אדמו"ר שליט"א עם הספרים בידו ילך לחדרו.

ביום חמישי, כ"ד אלול תשי"ז יצאתי מגבולות ארץ-הקודש יחד עם שני חסידים נוספים – ר' שלמה רוזנפלד ור' משה קדנר. כל הדרך לא פסקנו מלחזור מאמרי חסידות. תפסה אותי המחשבה שאני יכול לטהר בלימוד החסידות את האוויר בגובה כה רב. בדרכנו עברנו מעל אירופה, ולימים הייתי מתפאר שחזרתי חסידות בכל אירופה...

לאחר טיסה ארוכה עם כמה תחנות ביניים (אתונה, וינה, בריסל ולונדון), הגענו סוף סוף למשאת נפשינו – ניו-יורק, מטרפולין של מלך. בשדה-התעופה פגשתי את אחי, ר' צבי-הירש גנזבורג ואת גיסי ר' יואל כהן. אחרי ה"שלום עליכם" הראשוני שהיה בהתרגשות רבה, נסעתי לבית אחי שיחי.

נחתי זמן קצר מעמל הדרך, ומיד ביקשתי לצאת אל 770. בדיוק כאשר הגענו ל-770, הגיע גם הרבי. הייתה זו הפעם הראשונה בחיי שראיתי את הרבי, ובאותם רגעים לא ידעתי מה לעשות. נבהלתי והתבלבלתי ולא ידעתי האם מתאים "א" שאַקל טאַן מיטן קאַפ" או לברוח ולהסתלק. למעשה, מרוב פחד לא זזתי, והרבי הביט בי וכעין חצי חיוך עבר על פניו...

באותו יום מיהרתי לשבת ולכתוב יומן אישי, בו כתבתי את התרשמותי הראשונית מן המקום, אותו ראיתי לראשונה בחיי. לקמן אתיק קטעים מעניינים מיומני, שבכתיבתו המשכתי לאורך כל חודש תשרי:

... בחדר המזכירות כמה שולחנות ועמוס הרבה דברים ומכתבים מכל צד ופינה. יש בו מאוררים, שעון, ועל הקירות – תמונות הנשיאים. לצד שמאל, כאשר תעבור מספר פסיעות בפרוזדור – חדר קודש-הקדשים. בהמשך לכניסה בצד ימין נמצא בית הכנסת. מסודר ויפה. הקירות צבועים בצבע שמן ויש אור יום. בפרוזדור עוד מספר חדרים קטנים שעדיין לא עמדתי על טיבם ואילו בסוף הפרוזדור יש כניסה להמשך בית-המדרש. זהו כאילו חדר שני ויש בו ספרים רבים.

כל זה מצד ימין. באותו פרוזדור כשפונים שמאלה יורדים ל"שאלאש", זוהי ה"סוכת דוד" בזמן הזה. כי הנראה זה היה מקום חניה למכוניות (הכניסה מהחצר בשיפוע שמתאים לאוטו) וסידרו מעין תקרה של קרשים, התקינו חשמל

ר' משה קדנר

נאחזתי בקרנות הבימה שלשם יבוא כ"ק אדמו"ר שליט"א למפטיר.

. . . למפטיר קראו את כ"ק אדמו"ר שליט"א. אמר את ברכות התורה ללא תנועות או סימנים מיוחדים, פרט לכך שלפני הברכה נשק את התורה אחרי נגעו בהתחלת הקריאה, בסיום ושוב בהתחלה. כן הרים במקצת את הספר תורה באחזו בעצי חיים בידיו הקי ללא טלית או מפה. בסיום הקריאה מנשק עוד הפעם בתחילת הקריאה ובסופה. אחרי ההגבהה המתין עד שהלבישו את מעיל התורה והתחיל את ברכות ההפטורה בניגון חרישי. אמר פסוק בפסוק וקולו נוטה לבכות ולפעמים עצר את הנשימה מפני הבכי. מיד בסיום ההפטורה רצתי למטה לשאלאש לתפוס מקום להתוועדות. את מקומי ירשתי מאחי צבי יחי אשר הוא על הבמה מצד השמאלי של כ"ק אדמו"ר שליט"א בפניה, מול עיני כ"ק אדמו"ר שליט"א, שזה המקום הטוב ביותר.

עד מהרה האולם מתמלא. לרבים מקומות שמורים ומקומות של חזקה. על הבמה יושבים זקני אנ"ש, ויש שעומדים. מימין כ"ק אדמו"ר שליט"א הרב **מרדכי מענטליק** המוזג יין מבקבוק מכוסה העומד על הארץ, מצד שמאל – הראשון הרב **חיים-מרדכי-אייזיק חודקוב** ואחריו ר' **יוסף וויינברג** ועוד רבים פזורים ורבים אוחזים בקרנות השולחן עומדים על הבמה. מצד ימין הועמד כסא מיוחד לחתנא-דבי-נשיאה הרש"ג, בקצה השולחן. האולם היה מלא מפה לפה.

הובאו הרבה בקבוקי יין ומזונות וחולקו כוסות נייר גדולים וקטנים והנה הושלך הס. בדיוק בשעה 1:00 כ"ק אדמו"ר שליט"א מופיע ובידו סידור. על שולחנו שמו מפה ועוד מפה שניה ומפה קטנה. לידו הניחו שעון יד, כוס כסף (פיו למטה), מפיות וצלחת מזונות. הרב מענטליק מזג כוס ואדמו"ר שליט"א קידש בלחש.

אחרי שקידש פנה אל הציבור ושחוק קל על פניו – ינו, איר האט געמאכט קידוש זאגט לחיים" והתחילו להגיד לחיים מכל צד ומכל עבר וכ"ק אדמו"ר שליט"א מנענע בראשו "לחיים ולברכה" ממש לעבר כל הצדדים. אחר-כך רמז על ניגון, אחי צבי התחיל ושרו. את השיחה אמר כשהוא כפוף

ואחר-כך שאר החיובים). כשגמרו כל התהילים נכנס לחדרו רק לרגעים מספר ותיכף חזר לתפילת שחרית לבוש בטלית ובידו 4 ספרים וביניהם תניא (אגב, שולי הטלית (די פרעמזלך) אינם גזורים).

שוב שמתי לב שאומר הכל (אולי מלבד מודים דרבנן) מתוך הסידור, ובמהירות יחסית, היינו שהתפלל עם הציבור וביחד עם זה הספיק גם לעיין בתניא כמה פעמים.

בעת קריאת-התורה (הבעל-קורא הוא ר' מרדכי שוסטרמן), כ"ק אדמו"ר שליט"א עמד במקומו מביט בתוך חומש. לקריאת-התורה לא עמדתי קרוב לכ"ק אדמו"ר שליט"א כי

כעבור זמן שוב הושלך הס וכ"ק אדמו"ר שליט"א חוזר לקבלת שבת. ומיד ר' יצחק חורגין התחיל "לכו נרננה" בחיות. שוב – בתפילה עצמה רואים שזהר שלא יראו שום דבר מיוחד. לאחר התפילה כ"ק אדמו"ר שליט"א פונה לכל עבר בנענוע ראשו "גוט שבת" והולך לחדרו.

בשי"ק בבוקר התחילו לאמר תהילים בשעה 8:30 (כאן כל היום הוא מאוחר יותר) ובכל-זאת אחרנו במקצת. הדריכו אותי היכן לתפוס מקום, וראיתי שכ"ק אדמו"ר שליט"א אומר תהילים ב"יהל אור" ולפניו פתוח תהילים "אהל יוסף יצחק" – בדף היייהי רצון" – ומחזיק בשניהם. אחרי כל ספר אמר קדיש לפי סדר האמור (שתחילה הוא אומר

קמעה, ואחר-כך הפסיקו בניגונים והמשיך אחרי שהקהל אמר לחיים וגם הוא טעם מעט מכוסו.

קעבור זמן לא רב רמז על ניגון שלפני דא"ח והוא ניגון של כ"ק אדמו"ר נ"ע שנאמר עליו "אז ער איז מסוגל צו חסידות", ואז כל הקהל נעמד על רגליו וכ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל המאמר "לך אמר לבי בקשו פני וגו'". המאמר נמשך שעה אריכתא בשילוב המשך למאמר שנאמר בש"ק הקודמת. פניו הקדושות היו מאוימות ומידי פעם היה נראה שהפנים הקי' מכווצות (גם השתעל כמה פעמים וכן פרץ בבכי).

בסוף המאמר בכה בכי תמרורים והוציא את המטפחת לנגב את הדמעות. הבכי הוא ענין נפלא לגמרי ובוכה במקומות שלכאורה לא מובן מדוע. למשל, כשהזכיר "ישמח ישראל בעושי וישמח ה' במעשיו" היה גרונו חנוק מדמעות. זה היה בסוף המאמר.

הינד עומד ומסתכל על איש, לכאורה אדם כמו אנשים אחרים, יושב ומדבר, מחייך ובוכה, אוכל ושותה, עומד הולך – ובכל זאת רואים שאינו נמצא כאן, אלא בעולמות העליונים, באצילות ולמעלה מאצילות, דבוק באלקות וכל התנהגותו הפשוטה אינה אלא למראית העין. רק גופו נמצא אתנו, ורוחו רואה את העתיד להיות. שומע אמרי אל-וידוע דעת עליון.

אחרי המאמר שבו היו עיניו עצומות, פותח עיניו, מסתכל לכל עבר וחיוך קל על פניו כאומר "זאגט לחיים", והחסידים ממהרים לעשות את רצונו כאילו היו רוצים לסייע להביא בחזרה את מצב השמחה אחרי שבמאמר היה מאויים ברצינות.

התחילו ניגון שמוח, אבל מתברר שאדרבה, כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא המלהיב ומלבב את כולם ופתאום מתחיל לרמוז על התגברות השירה ועליצות ובידו הקדושה הוא דופק בשולחן – אך לא באופן רגיל כמו שמתארים אי פעם אלא כאילו יוצא מן הכלים, והחסידים בקול רעש גדול בחפזון ממשיכים בשירה וכאלו הקירות והאולם כולו רוקד, והוא רומז להמשיך עוד ועוד.

אחר-כך אמר שכל אלו שלא היו כאן בש"ק העבר יקבלו לחיים מכוסו. נגשתי גם אני באחזי כוס קטנה ואמר: "פאָרוואָס אַ קליינעם גלאָז, נעם אַ כוס גדולה? [=מדוע כוס קטנה? תקח כוס גדולה!] תקח כוס גדולה!

אחר-כך ממשיך בשיחותיו הקי'. שוב שיר וזמרה ואמירת לחיים ומידי פעם יסקור את כל הקהל ומכריז שם איש ומשפחתו שיגיש לקבל לחיים (אלו היו מחותנים שבניהם התחתנו בימים אלו), ואמר להם שיחלקו לכל הקהל. הם הביאו תחילה את הבקבוק לכ"ק אדמו"ר שליט"א וכאשר הביאו מזוג הבקבוק לכוסו וציוה להם לחלק את היתר בין הקהל. א' מהם חילק על הבמה ואחר-כך מסר שיחלקו בין הקהל אך כ"ק אדמו"ר שליט"א בניגון של טרוניה – "איך האָב גיזאָגט איר זאָלט טיילן, וואָס גיט איר פאַר אַנאָדערן?!" [=הרי אמרתי שאתם, תחלקו, מדוע אתם נותנים לאחר?]

בהמשך אמר לרי' פנחס אלטהויז – "זינגט מזמרת הארץ". וענה: איני יודע ניגונים מהארץ אלא מליובאוויטש. ואמר אדמו"ר שליט"א "נו", היינו שינגן מליובאוויטש והתחיל הניגון "תקעו בחדש בשופר". אחר-כך מזג כוס קטנה יין ואמר לבנו בנימין שעמד משמאלו – תמסור לאביך שיאמר לחיים. ואמר פנחס: אני רוצה בלי ממוצעים... כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר משהו אך לא שמעתי. וכשאמר לחיים נתן לו בידו הקי'

מזונות. אחר-כך אמר שכל אלו שלא היו כאן בש"ק העבר יקבלו לחיים מכוסו. נגשתי גם אני באחזי כוס קטנה ואמר – אלו דבריו הקדושים הראשונים שנאמרו לי בפרט – "פאָרוואָס אַ קליינעם גלאָז, נעם אַ כוס גדולה?" [=מדוע כוס קטנה? תקח כוס גדולה!]
והעברתי מכוסי הקטנה לגדולה ואמרתי לחיים וענה לחיים ולברכה.

ר' ... עמד גם-כן על הבמה ואמר אָט יענעם לחיים עד שנהיה לגמרי בגילופין, והוא דחף אותי מהבימה. כל מעשיו היו כמובן בהחבא. אמנם בדי' אמות של כ"ק אדמו"ר שליט"א אך לא ח"ו מול עיניו. אחר-כך אמר לחיים לעבר כ"ק אדמו"ר שליט"א ושמתי לב שלא ענה לו...

בשיחה הבאה דיבר אודות אלו שבאו ממרחקים ויש להם בזה מסירות נפש בגוף, בנשמה ובממון ומגיע להם מדליות מזכוכית, משיש, מעץ, מברזל, מנחושת, מזהב, מכסף, ממרגליות טובות ועוד ועוד (ובאמרו זאת חייך במקצת); אבל אף-על-פי-כן עליהם לדעת שעל אף כל הטרדות – צריך לשמור על השיעורים. וגם אמר שיעשו שיעורים מיוחדים לנשים, ובסוף דבריו ציוה שהנשים יעשו עוד לפני ראש-השנה התוועדות לחבר שנה העברה עם הבאה עלינו לטובה.

שרו גם "אסדר לסעודתא" וגם "בני היכלא" ואמר ברכה אחרונה וקם ממקומו ויצא, ומיד התפללו תפילת מנחה למעלה בביהכ"ס בנוכחות כ"ק אדמו"ר שליט"א. כעת קראו אותי לתורה ואמרתי ברכת הגומל. לאחר התפילה יורדים שוב אל הסוכה היינו השאָלאַש, ועכשיו ר' יואל (היחזורי) עם הרבה בחורים מתחילים בחזרת הדא"ח ומלקטים את הדברים.

סליחות אמרו בשעה 1:00 אחר הצות. ר' שמואל זלמנוב עובר לפני התיבה. כ"ק אדמו"ר שליט"א עמד בצד דרומי מזרחי ומסביבו שולחנות השומרים את השטח. היה קהל עצום.

על ראש השנה אצל הרבי ועל היחידות הראשונה – בפרק הבא איייה.

האותיות והשלוש בארץ

"כתיבת ספר התורה של ילדי ישראל, ובפרט בירושלים בין החומות, פועלת אחדות ושלוש בארץ ובעולם"

(ש"פ בחוקי תשמ"א)

ולבי ידפוק בזכרי זאת. הרי זו הפעם הראשונה אצלי...

בימים הראשונים לבואי, המשכתי להתבונן ולהתפעל מהנהגותיו המפולאות של הרבי, ולא שבעתי מראות ♦ על ראש-השנה ושבת-תשובה תשח"י במחיצת הרבי - בפרק העשרים ושבעה מזכרונותיו של הרה"ח ר' יצחק גנזבורג

אח"כ היינו ב-770, והנה יצא לאור מכתב כללי מכ"ק אדמו"ר שליט"א בגי' שפות.

ע רב ראש-השנה. התחלת הסליחות בשעה 6:30, החזן ר' שמואל זלמנוב. האמת היא שכל החזנות אינו תופסת מקום כאשר אין הוא חזן העומד ברשות עצמו אלא עומד וממתין מאריך ומקצר לפי דפי הסיפור של כ"ק אדמו"ר שליט"א. כמה פעמים ראיתי שלא מספיק לסיים וכבר מרמזים נו, נו נו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א יצא מחדרו ונכנס לביהכניס' בשעה 6:40 והסליחות נמשכו שעה בערך. אחר-כך הלכנו לבטילה והנה כ"ק אדמו"ר שליט"א יוצא מחדרו ושקית בידו, ואומרים שגם הוא הלך לבטול עכשיו, אך במקוה אחרת מזו שבאיסטערן-פארקוויי. טבלנו, ובאנו חזרה, און ב"ה עס איז גיפאקט, ממש קשה להכניס מחט. ממחרים לסיים את התפילה, להכין הפ"נ – ואת הדמי פ"נ – וכן חותמים על פ"נ כללי.

בשעה 9:00 בדיוק מנין כ"ק אדמו"ר שליט"א. טוב שכבר התפללתי ויכולתי לעמוד ולהתבונן בהנהגות הקי'. כל כמה דקות נגע בתפילין של ראש ובקשר של ראש וינשק – אחרי נגעו בעיניו – את ידו הקדושה. כל ברכות יוצר עמד. התפילה היתה במהירות יחסית וכשסיימו להתפלל העמידו ספסל והתיישבו הזקנים (ביניהם ר' פנחס אלטהויז) וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר את "התרת נדרים" וסיים "יישר כוחכם, א גוט יאר, שנה

אדמו"ר שליט"א. בדרך כלל, היינו בשבת ומועד, מקום תפילתו בצד דרום של כותל המזרח, אבל בימות החול מתפלל בצד צפון. סיפרו, שכ"ק אדמו"ר שליט"א נסע היום אל האוהל והיה שם משעה 12:00 עד שעה 6:00. בשעה 10:00 בערב נסעתי עם אחי צבי וזוגתו במכונית של מוטל דובינסקי לכינוס של הנשים שכ"ק אדמו"ר שליט"א ציווה עליו בהתוועדות ביום הש"ק. קוראים לזה "מיטינג" ואני הוזמנתי לנאום. היה ציבור של כמאה נשים. נושא נאומו היה על פעולות כ"ק אדמו"ר שליט"א בארץ ישראל. אומרים שהיה "אולרייט", היינו בסדר.

יום ג' כ"ח אלול שעה 5:30. היום טילפנה חמותו של אחי והזמינה לשעה 8:00 בערב ויזיט (ביקור) אצל הרבנית חנה, אם כ"ק אדמו"ר שליט"א. היא אשה אצילה, גרה לא רחוק מהמרכז בקומה ראשונה. ביתה מרוהט בסגנון אצילי עתיק. דעתה רחבה והיתה אויפגעלייגט.

סיפרתי על ההצלחות של פעולות בנה כ"ק אדמו"ר שליט"א בארץ ישראל והביקור נמשך כשלושת רבעי השעה. בכלל, היא מתמצאת בכל השטחים ואפילו שאלה אותי האם אני "דער קנאקנדיקער רעדנער" ואמרה שהיא יודעת את זה מהקלטות וכן מהבטאונים. כנ"ל, ישבנו אצלה כשלושת רבעי השעה וכל הזמן (למעט הזמן שהטלפון פעל לטובתה) דיברה איתנו. וכאשר דובר על הצלחתו וכבודו של בנה אמרה "יער האט פארדינט".

ב פרק זה יבואו קטעים נוספים מהיומן שכתבתי בעת ביקורי הראשון אצל הרבי מלך המשיח בחודש החגים היתשח"י:

יום ראשון כ"ו אלול. ביום חול אדמו"ר שליט"א לא יוצא לתפילת שחרית. בבוקר ראיתי את הרב חודקוב במשרד המזכירות ושאלתי על אודות יחידות ואמר שעדיין ממתין להוראות מיוחדות. המשרד פתוח וכל הרוצה נכנס. כשבאתי חודקוב היה עסוק בתפילה וכן ראיתי את המזכיר מר קווינט. אדם כבן 50 בקירוב. מרכיב משקפיים, נמוך קומה. היה נראה מאד טרוד בעבודתו.

אפילו על הרב חודקוב אין רואים דברים מיוחדים בחיצוניות. הדבר הכי נפלא בהנהגתו הוא עמידתו בביטול ע"י כ"ק שליט"א הן בעת התפילות והן בעת ההתוועדות. בעת הניגונים השמחים הוא רוקד בשמחה ובצהלה כפי התנועות של כ"ק אדמו"ר שליט"א. נזכרתי, שבאמצע אמירת התהילים בבוקר קראו כ"ק אדמו"ר שליט"א (ע"י הבחור המזוי את השולחן בו מתפלל כ"ק אדמו"ר שליט"א כשמגיעים לתפילת שמונה עשרה או קדיש), ובא מיד. כפי שהבנתי, ביקש ממנו את מפתח חדרו, וגם בזה ראיתי איך עמידתו על-יד אדמו"ר שליט"א היא בביטול גמור. גם ידוע שהוא מסודר מאד בכל העניינים ועושה הכל כפי ציווי כ"ק אדמו"ר שליט"א.

למחרת היום, יום שני, אמרתי סליחות בשעה 7 בדיוק בבית-המדרש של כ"ק

טובה ומתוקה" והלך לחדרו. כעבור שעה קצרה עמד בפתח חדרו וקבל את הפ"י. כעת לא הוסיף אף מלה רק קיבל את המעטפה.

אחרי שקיבל את פ"י הכללי ע"י זקני אנ"ש, נסע כ"ק אדמו"ר שליט"א לאוהל. אני כבר לא הייתי נוכח מכיון שנסענו לאוהל. גם לא ראיתיו ע"י האוהל. א. מפני שהביע – לא פעם – דעת שלא יהיו נוכחים שם כשהוא נוכח. ב. כי כבר נסענו משם. מפי השמועה נודעתי את אופן התנהגותו כל פעם וכן גם הפעם: כאשר יבוא לאוהל הוא דופק בדלת – כאילו מבקש רשות לכניסה – ימתין רגע חדא ויכנס יעמוד מול המצבה – אבן חרות פ"י כ"ק וכו' – ומתחיל להגיד את ה"מענה לשון" עד הגיעו לכתוב "ידליק לאמפ" וכו'.

אחר-כך מתחיל את עבודת-הקודש של הפדיונות, וכה יכול לעמוד שעות על גבי שעות ולפעמים רואים איך שפתיו נעות אך קולו לא ישמע, וכה עמד גם הפעם 5 שעות. הנהג הוא ר' יהודה קרינסקי והיום נוסע גם המשב"ק ר' לייבל גרונו.

תפילות ראש-השנה נערכו בסוכה למטה. סודרה בימה מיוחדת, וחלק הבימה שעלי מתוועדים – פרקו, ושם הי' מקום תפילת כ"ק אדמו"ר שליט"א. תפסתי מקום טוב ביותר לראות את פני כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת תפילתו. היה קהל עצום של מאות אנשים. בשעה 8:00 בדיוק כ"ק אדמו"ר שליט"א הופיע ועמד על מקומו (מעניין אשר נאמר לי שדרכו בקודש להתיישב על הכסא ולנמנם כביכול בליל התכסא חג, אך הפעם לא ראיתי זאת). בידו סדור "תורה-אורי" ובפנים מונח מאמר מודפס אך לא אדע איזה. כן שמתי לב שמאחוריו שתי גומיות המחזיקות דפים אחדים. כן הביא את התהילים יהל-אור, ומיד התיישב והתחיל באמירת תהלים. כעבור דקות אחדות סגרו ופתח את הסדור ומיד החזן התחיל שיר המעלות. החזן הוא ר' משה בנימין קפלן אחיו של ר' מלך קפלן מלוד.

כל משך התפילה לא ראיתי שום תנועות חיצוניות אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכבר שמתי לב שזה חלק מגדולתו שלא להבליט החוצה שום דבר ממש. פרט לכך, הבחנתי בכמה דברים שלא שמתי להם לב מתחילה אך התנהגותו כך כל משך השנה (למשל, באמרו שמע ישראל ינענע ראשו לדי רוחות). בעת אמירת "לדוד מזמור" יפנה פניו יותר דרומה וישים ידיו הקדושות כאלו יסתיר מהקהל. בסיום התפילה בין רגע מפלסים לו דרך אשר ממנו ודרכו יעבור, ובלחש אומר לכל העומדים בדרך "גוט יו"ט, לשנה טובה וכו'" ונכנס לחדרו למשך שעה ארוכה.

בשעה 10:00 בבוקר תפילת שחרית, ושוב תפסתי את אותו המקום. אחרים תפסו מקומות סביב הבימה, עבור התקיעות, וביניהם כאלו ששמרו שעות ארוכות עוד באמצע הלילה. אני עשיתי חשבון אז מען קאָן ניט טאַנצן אויף צוויי חתונות. [= אי אפשר לרקוד על שתי חתונות]. בשעה 10:00 בדיוק הופיע כ"ק אדמו"ר שליט"א ומיד התחילה התפילה. הפעם הביא נוסף לסדור "תורה-אורי" גם תניא וכן סדור אדמו"ר הזקן עם דא"ח "שער התקיעות", וישב והגה בזה עד שהצבור אמר "ברוך שאמר" שאז עיין בתניא ואחר-כך התחיל להתפלל.

אחרי תפילת שחרית נמלכתי בדעתי ויצאתי להקפה סביבות הבימה ובמאמצים הצלחתי לתפוס עמדה די חשובה.

פעמיים הכריזו, ובשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, שלא יעמדו על הכסאות, אך אתם מתארים לעצמכם מי שמע. ואולם, לפני אמירת המפטיר פנה כ"ק אדמו"ר שליט"א

בעצמו ואמר "מען זאָל אַראָפּ גיין פון די ביינק, עס איז א שאלה אויף יוצא זיין מיט תקיעות", [= שירדו מהספסלים – זה שאלה של לצאת ידי חובת תקיעות], וכמובן שזה עזר.

והנה זכיתי במקום טוב ורואה הנני את פני קודש הקדשים.

בבוקר, כאשר נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א הלך אחריו ר' לייבל גרונו והביא שתי חבילות האחת בגודל הטלית ותפילין שלי, והשניה קטנה במקצת. שניהם ארוזים בנייר אריזה וקשורים בחוט. האחת בחוט רגיל כמו אצלנו, והשני בחוט לבן (אמריקאי), והיו מונחים כל משך התפילה על ידו. כעת הובאו החבילות אל הבימה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו. כשכ"ק אדמו"ר שליט"א הגיע למפטיר הוציא את המטפחת מאמתחת בגדיו והיו 3 שופרות עטופות בגי מטפחות ושם על הבימה.

אחרי ההפטרה כיסה בטליתו על החבילות ושהה זמן מה ושמעו בכיה חרישית. אחרים שמעו גם את תנועות הניגונים של כ"ק אדמו"ר נ"ע. אחר-כך שוב התרומם מעט ושוב האָט ער אַרויף גיוואָרפּין [= השליך מלמעלה למטה] הטלית על הפדיונות (גם בעת ההפטרה היו בכיות אבל שלא כבשעת התקיעות). אחר-כך גילה פניו הקי ואמר הברכות וכו', ותקע בשופר שחור, שכמעט לגמרי ללא עקמימות, היינו ישר און ניט פארדרייט.

אחר התקיעות חזר למקום קדשו והתפללו מוסף. הבעל מוסף הוא כנ"ל ר' שמואל זלמנוב. התפילה נמשכה עד שעה שלוש, ומנחה קבעו לשעה חמש.

אחרי מנחה הולכים לתשליך בתהלוכה. קודם החג הדביקו מטעם צעירי אגוי"ח רשימת האנשים הממונים על הסדר וכן רשימת המנגנים, וגי הראשונים – הרבנים צבי גנזבורג ויאל כהן ומרדכי דובינסקי. לפני התהלוכה נעמדו בשורה מסודרת והנני משער שנעמדו בשורה שניים שניים 400 איש ועליהם תוסיף עוד 500 שלא עמדו מסודרים ועליהם תוסיף הרבה ילדים שעמדו בראש התהלוכה. וכולם עומדים וממתניים לבוא כ"ק אדמו"ר שליט"א.

והנה הופיע הרב חודוקוב ומסר לממונה ר' דוד רסקין שכ"ק אדמו"ר שליט"א ביקש להודיע שגם בחזרה ילכו מסודרים ורווח ישימו בין שורה לשורה. מסביב התקהלו עוברי אורח והרבה אנשים ונשים קהל חרדי מכל הסביבה. והנה כ"ק אדמו"ר שליט"א בליווי חודוקוב מופיע (לבוש מעיל עליון על